

Извлечение изъ рукописи, содержащей описание (дневникъ) конвонціан-
наго сейма, бывшаго въ Варшавѣ

въ іюнь и въ іюль 1632 г.

10 Lipca.

..... Y tak się sessia skończyła, bo się iego mość pan marszałek, iego mość pan kraczy koronny, iego mość pan podskarbi nadwozny, iego mość podkomorzy lwowski, iego mość sędzia halicki kwapili na disputatą do krola szwedzkiego strony uspokojenia religiey graeckiey między unitami. Gdzie po kilka dni zasiadali i panowie senatorowie z nimi: iego mość pan xiądz kanclerz, iego mość pan woewoda wilenski, sędomirski, bełski, iego mość pan podskarbi W. X. Litewskiego, y iusz beli to medium znaleźli. żeby było dać nieunitom władęstwo lwowskie, archimandryą pieczarską, aby przy nich zawždy bywała ciekiew złoto-wierchna w Kiiowie, także w Mohilewie kilka cerkwi, także im pozwolono cerkiew zbudować w Wilnie S. Ducha. O co były zasły radia y processy y te kassować y znieść.

Także panowie dissidentes de religione podali punkta swoje, iako y Rus in hanc formam.

Puncta dissidentium de religione.

Ponieważ nietylko z pamięci ludskiej, ale też z konstytucyi za interregni ultimi in volumen legum wpisanych dochodzimy, że majores nostri, gdy majestas wszystka Rzeczypospolitej po śmierci pańskiej na nich się oparła, iako o poleczenie vulnerum et excessuum Reipublicae, tak piculiariter o pokój i równe swobody ludzi w wierze chreścianańskiej rozróżnionych, pilno się na konwokacyi Warszawskiej starali, przetoż i teraz nie ma to vitio verti ludziom religii starożytnęj greckiej posłuszeństwa wschodniego i dysydentom, że też oni tym przykładem idąc, postulata swoje na terazniejszy interegni zjazd, po ciężkich i nieznośnych urazach, które ich obesły, tanquam ad

competentissimum forum przynieśli. A jako na onczas bardzo to przodków dysydyntów omyliło, że z konwokacyi na elekcyą (o czem *acta testantur*) zwlec się dali, tak oni, jako i ludzie starożytniej religii greckiej, tej omyłki przez lat kilka czterdzieści, drudzy trochę mniej różnemi angaryami przypfaciwszy, teraz merito proszą i na tem, *futura providendo*, zasadzają się, aby do składania elekcyi nieprzystępowano, ażby *inter alia vulnera et exorbitantias Reipublicæ* ich *securitatem et libertatem totaliter ex nunc* opatrzone. A te swoje prośby, w tych mianowicie *punctach* do Imci panów braci swój *utriusque Ordinis* donoszą.

1. *Privilegia in præjudicium* różnych przywilejów, komisy, uniwersały, mandaty, interdykty, o murowanie cerkwi i poeny założone, degradacye i usus, pensye *ex magisiratu*, sekwestry, poręki, areszty dóbr legowanych przez nienależnych gwałtownie odebrane, processy wszelkie, dekreta, które ab anno 1596 *in favorem* unitów, *in præjudicium* ludzi starożytniej religii greckiej patriarchy nieodstępney a *quacunque manu et subsellio* w Koronie i W. Ks. Litewskim wyszły, *perspicua lege*, kasować i wolność nabożeństwa starożytnego greckiego cerkwie wschodniej wszystkim ludziom, którzy w niem trwają, i którzyby do niego nazad wrócić się chcieli tak duchownym, jako i świeckim, tak szlachcie jako i plebi, tak w królewskich jako i w duchownych i w szlacheckich dobrach obwarować, i *pœnas cum foro* na trybunał w Koronie między sprawami *mixti fori* i w W. Ks. Litewskim w kole wielkim przeciw tym, którzyby kogo w nabożeństwie niewolić chcieli, postanowili.

2. *Exemplo majorum* kapturu korczyńskiego paragrafy i insze *leges sub nomine hæreticorum* contra *libertatem conscientie* bijące *abolere*, i dekreta anni 1627, 1628, 1629, 1631 trybunalskie i insze *quocunque subsellio* contra *eandem libertatem* w Koronie albo w Litwie ferowane, znieść i obwarować, że o nabożeństwo chrześcijańskie wszelakim językiem odprawowane o chrzty, o śluby, o przysięgi *juxta cujusque religionem* czynione, o pogrzeby, o dzwonicie, o synody, o szkoły, o mi-

nistry, o drukarnie, o czytanie, o drukowanie ksiąg in causa religionis (byłe sine turpiloquio et contumelia regis ac civium Reipublicæ pisanych), nie ma być nikt per formam iudicii spiritualis vel secularis turbowany, sub pœna na aktora i na sędziego.

3. Ktoby się facti via na osoby ludzi starożytnej religii greckiej cerkwie wschodniej i dysydentów o liberum religionis exercitium, także na cerkwie i processye, na szpitale, zbory i insze miejsca nabożeństwu ich oddane violenter targnął, aby pœnas violatæ securitatis publicæ luat, o co forum na trybunał, a skrutinia w takich rzeczach pari numero z katolików, greckiej religii i dysydentów constet.

4. Metropolstwo Kijowskie cum restitutione veteris facultatis zaciągania konsekracyi od patriarchy konstantynopolskiego cerkwie wschodniej, i insze urzędy i dostojenstwa duchowne z ich władzą, prerogatywą i nadaniem, przytym władcyetwa z dycezyami, monastery, cerkwie, archimandrietwa, ihumeństwa, collegia, typografie, seminaria, szpitale z ich także nadaniem, także które już unitowie na swe nabożeństwa obrócili, jako i insze które profane zajęto, i które aresztami okrywszy, zapieczętowano i pobrano, aby ludziom starożytnej wschodniej cerkwie religii greckiej w Koronie i w Litwie, w królewskich i inszych wszelkich miastach i dobrach przywrócone były. Które téż gdzie zbory, król w Bodze zmarły zastał w tych państwach exercitiis religionis dissidentium in urbibus regiis dicata, a teraz albo erepta albo propter violentiam deserta, aby pristinis usibus restituowano. Aby w Warszawie wolno było odprawować ludziom religii greckiej wschodniej cerkwie i dissidentibus nabożeństwo continuo dla tych, którzy na dworze króla Imci mieszkać, służyć i przyjeżdżać, albo też w mieście osiadać będą, i gdziekolwiekby indziej król Imé obracał się osobą swoją albo znajdował, aby senatorom, rostmitrzom, osobom szlacheckim wolnie były græcæ et diversæ religionis christianæ exercitia.

5. Gdzie teraz są monastery, cerkwie zdawna fundowane i dobrami nadane, i gdzie téż są zbory quacunque origine et

jure wprowadzone, aby tak in perpetuum monasterami, cerkwiemi, z przynależnościami do nich i zborami zostawały, a vice versa, gdzie teraz są kościoły katolickie rzymskie, aby już nigdy na insze nabożeństwa nie były odmienione. Wszakże ieżeby kto stariej religii greckiej, albo dysydent, kościół mając przy majątności katolickiej, chciał dla siebie cerkiew albo zbor na osobnym swym gruncie zbudować i fundować, tedy mu wolno będzie, et jus perpetuitatis taka fundacya obtinebit, et vice versa katolikowi toż uczynić wolno.

6. Rannych albo zabitych ministrów, choć sanguine plebejo ortonum, aby jure nobilitatis rany i głowy dochodzone były tak w Koronie, jako w W. Ks. Litewskim; wszak Tatarowie i Żydzi mają taką wolność.

7. Metryki i inne akta publica do wyjmowania ekstraktów, do czynienia zapisów, funduszków cerkiewnych i zborowych, i do protestacyj, i do testamentów etiam in causa religionis, pateant ludziom stariej religii greckiej i dysydentom, in quacunque conditione et functione będącym.

8. Sprawa duchownych i świeckich religii starożytniej greckiej i dysydentów z duchownym, albo z chóralistą katolickim, aby w Koronie nie in composito, ale in mixto foro, w W. Ks. Litewskim w kole wielkiem była sądzona. Personales u Ich Mość Panów duchownych katolickich rzymskich, jako z pozwanych z greckiej religii ludźmi i dysydentami, actiones, aby nie do Rzymu, ani do legata, ale do biskupa, salva do trybunału apellatione wedle statutu W. Ks. Litewskiego wychodziły i tam aby determinowane były, włożywszy do przysięgi deputackiej te słowa: discrimine et respectu diversae religionis sublatō, iuste iudicabo et odio alicuius religionis contra jus et constitutiones nihil decernam.

9. W miastach króla Imci non denegetur tak ludziom religii starożytniej greckiej cerkwie wschodniej, jako i dissidentibus, jus municipale; także ad honores et magistratus urbanos pateat eis aditus sine discrimine religionis, juxta merita eorum, a osobliwie w Wilnie, we Lwowie i po inszych wszystkich mia-

stach wedle starożytnych przywilejów, aby in magistratu ludzie stariej religii greckiej byli przywrócen. A kupcom w handlach i sprzedażach wszelkich, tudzież w cechach każdego rzemiosła, ludziom greckiej religii i rozróżnionym w wierze nad prawa i wolność im nadaną, aby żadne się praejudicium nie działo.

10. Aby ludzie starożytnej religii greckiej i dissidentium nobilitas według zasług i godności swoich byli pełni dostojęństw, urzędów i chleba rzeczypospolitej, włożyć w przysięgę królewską i w przysięgę pieczętarską takie słowa: Sine discrimine religionis, dignos, bene meritos ad honores, dignitates, et beneficia Reipublicae admittam, recipiam, vel promovebo.

11. Jeśli z Wilna i z Lublina collegia na insze spokojniejsze miejsca przeniesione być nie mogą, które turbas czynią, i subлата æqualitate przewodzą; Bo nikomu nie wolno nad pięćdziesiąt człowieka pod trybunał, mieć przy sobie, a studenci, w tysiącu chodzą człowieka pod trybunał, i co chcą, czynią impune. Przeto dać jakie rationes praesidii et securitatis od ich wiolencyj cerkwiom, zborom i osobom dysydentów.

12. Aby był aktor i obrońca spraw i dóbr tak cerkiewnych i zborowych w Koronie, jako już w W. Ks. Litewskiém autentykowany, na dochodzenie tych krzywd i wiolencyj, któreby swoich własnych aktorów nie miały, albo non singulas personas, ale communicatim obchodziły.

13. Ponieważ w sprawach ludzi religii greckiej i dissidentium nie możemy się prędko i bezpiecznie do ucha pańskiego docisnąć, przetoż utwierdzić officium jednego agenta z greckiej religii cerkwie wschodniej, a drugiego dissidentium, którzyby na dworze króla Imci z sumptu swego mieszkając, mieli zawsze in casu necessitatis wolny przystęp do ucha pańskiego, wolność zachowawszy dysydentom, jednych rewokować, drugich substytuować agentów.

14. In ista securitate et libertate religionis wszystkie stany i miasta koronne, litewskie, ruskie, pruskie, żmudzkie, inflandzkie, kurlandzkie i wszyscy obywatele cujuscunque ordinis, dignitatis et conditionis vasalli, duces, senatores, nobiles, cives,

plebei, indigenæ, externi (non obstantibus privilegiis in contrarium cuique datis) includi. A na dotrzymanie tego wszystkiego, hæc fidei et assecurationis media dari debent:

Naprzód: Aby Imci panowie duchowni, sine exceptione, konsens swój dali na te confœderationis articulos, i żeby wedle dawnych konfederacyj dołożono, iż nikt contra privilegia, jura et libertates dissidentium jakimkolwek umyślnym sposobem powstawać, albo inkwizycyi i prosekucyi in causa religionis christianæ wszczynać nie ma.

Druga: Aby Ich Mość panowie hetmani rzeczypospolitėj, jeżeli in posterum przysięgać będą, tego téż dokładali: dissidiis quæ de religione christiana in hoc regno interveniant, me non immiscebo, militemque et exercitum mihi commissum immisceri iisdem non sinam, nec quemquam religionis causa opprimi, occidi, bonis spoliari, regno repelli per consilium operam, aut brachium meum militare permittam, sed potius pro viribus defendam.

Trzecia: Aby do pieczętarskiej przysięgi przydano: nullas literas, nulla mandata nomine regis vel reipublicæ seu ad ulteros, seu ad officia magistratus et personas cujuscunque ordinis et conditionis in regno existentes, in præjudicium libertatis, pacis et confœderationis omnium in religione diversorum, scribi, obsignari et evulgari permittam.

Czwarta: w miastach tych królewskich, w których cerkwie i zbory restytuowane będą, urząd tak starości, jako i miejski, a w Litwie gdzie starostw nie masz, podwoiewodzy aby był corporali juramento obowiązany, iż legem istam de pace dissidentium tuebitur, observabit et volatores coërcebit, ac pœnis afficiet.

Te disideria, iż żadnej w sobie hardości i niesłuszności i żadnej wysokiej ceny nie mają, i owszem ad tollendam inter ordines diffidentiam, et firmandam imbecillis partis securitatem spectant, każdy bacny człowiek afekty na stronę odłożywszy, osądzi, bo niemal wszystkie te prośby ex natura libertatis et æqualitatis, partim ex scriptis legibus et institutis, partim na

przwilejach z dawnych wieków ludziom starożytniej religii greckiej posłuszeństwa patryarchy konstantynopolskiego cerkwie wschodniej nadanych i też w konfederacyi warszawskiej generalniej sine exceptione przyjętych, partim in vicinorum exemplis, nakoniec in dura et inevitabili necessitate colla nostra prae-mente, fundują się. Do tegoż nie o wiarę, która jest darem Bożym, nie o sumienie, które jest szafunku samego Boga, nie o artykuły, o których teologia traktuje, za jedno są złączone, ale tylko ad politicam et civilem pacem et salutem in hac Republica nostra zmierzają. Przetoż pewniśmy, że od Ich Mościów panów braci naszych utriusque ordinis wzięte, przyjęte będą, i prędkie polecenie urazów naszych otrzymają. Co żeby nas nie zmyliło, uniżenie Ich Mościów prosimy.

Punkta responsu dissidentibus de religione, podane od panów katolików.

Aby pokój pospolity z żadniej okazyi wzruszony nie był, warujemy to dissidentibus in religione christiana de Sancta Trinitate recte sentientibus, że wszelaki pokój między sobą my i potomkowie nasi sub fide, honore et consciis zachowamy. Dla takowej różnicy w wierze, krwie nie rozlewać, ani się penując confiscatione bonorum, poczeiwością, carceribus et exilio, i zwierzchności żadnej ani urzędowi do takowego progresu żadnym sposobem nie pomagając, i owszem gdzieby ją kto przelewać chciał ex ista causa, zastawiać się o to wszyscy będziemy powinni, choćby też za pretekstem dekretu, albo postępkim jakim sądowym kto czynić chciał. A mianowicie warujemy to, aby decreta tribunalitia Regni et magni ducatus Lithvaniae, które vim legis sapiunt, in quolibet officio in executionem przywo-dzone nie były, jak to constitutione 1627 expresse warowano. A jeśliby przeciwko téj konstytucyi znowu iakie decreta sta-nęły in quovis iudicio, żadnej wagi mieć nie mają, tak i man-daty wszystkie pacem inter dissidentes wzruszające z kancela-ryi ś. p. króla Imci wydane, żadnej nie mają mieć mocy i na potem wydane nie będą. W miastach jednak królewskich pu-

blicum exercitium dissidentium in religione, gdzie go in praesenti nie mają, ad evitandos tumultus mieć nie mogą.

Więc że constitutione 1631 dosyć contra violatores securitatis publicae obostrzona poena, to tylko deklarujemy, że na potem takowe sprawy violatae securitatis ecclesiarum catholicarum et personarum spiritualium a quacunque persona cuiusvis conditionis, nie inter causas terminorum factorum, ale we czwartek ex speciali registro inter causas recentium criminum sądzone być mają. Oprócz gdyby persona spiritualis in crimine deprehensa była, tedy takowy ma tradi officio spirituali, i tamże praevia inquisitione iudicari. Ministrowie też dissidentium in religione nie mają mieć forum tylko in officio seculari, ratione quarumvis injuriarum.

N. Archiepiscopus; N. Episcopus subscribo, salvis juribus religionis et Ecclesiae Catholicae et Regni.

Replica dissidentium de religione, na punkta panów katolików.

Po tygodniowém oczekiwaniu, doszła nas Ich Mościów panów deputowanych na nasze postulata deklaracya, w której i nielasce Ich Mościów ku nam, i procesowi agendi, z wielkim żalem naszym dziwować się musimy. Niełasce: że nas, którzyśmy fere per integrum saeculi dimidium tot acerba passi, odbydź chcą remediis ipso vulnere deterioribus; procesowi: że miasto tego, co na nasze rzetelnie i punctatim podane postulata, rzetelnie też albo pozwolić, albo repulsę dać mieli, to in generalitatem wszystko zmięszawszy, dali nam taki respons, że kiedy go z naszemi konferujemy prośbami, tedy nie możemy zgadnąć, cośmy wzdy na Ich Mosciach wyprosili? czegośmy wyprosić nie mogli? Ale my nosto more, aperte, tak jakoby nam coram orbe terrarum res dicenda esset, to w czém nam deklaracya Ich Mościów nie dosyć czyni, explikuiemy.

1. Ante omnia, dają nam Ich Mość seorsam declarationem bez Ich Mość panów religii greckiej, od których my się odłączyć nie chcemy, ani salva communicatione iurium et libertatum nostrarum możemy.

2. Chcą nas Ich Mość po staremu w sam tylko kaptur ubrać, nie wyraziwszy, jeźliż de nostra securitate ma być jaka lex sejmowa expresse ferowana, na czém należy siła. Bo acz my okrom kapturów mamy rzetelne prawa na sejmach cum consensu omnium aprobowane, wszakże częstośmy się nasłuchali z ust samychże Ich Mościów tych dystynkejj, że kaptur nie jest prawem.

3. Discrimen między dysydentami czynią, które quoad religionem acz jest wielkie, ale quoad politicam libertatem nie może być bezpiecznie, bobyśmy tém samem ustąpili dawnych praw naszych, które tak obojętnych nie mają dystynkeji et infringeremus przeciwko obowiązkom przodków naszych, fidem, honorem et conscientiam nostram zachodzących, których dotrzymania, jeżeli się od Ich Mość panów katolików domagamy, tedy pogotowiu z siebie samych przykładu do rozerwania dać nie możemy.

4. Z tej dystynkeji poszłoby do inkwizycyi: w każdej rzeczy dowcip ludzki znajdzie dziurę. Moźnaby zadać ludziom starożytnęj religii greckiej, moźnaby zadać i ewangelikom, że de Sancta Trinitate non recte sentiunt. Gdzież forum? gdzież iudex takowej kontrowersyi? et quis processus wywodzenia się?

5. Jeżeli ewangelicy będą ochronieni jako dissidentes, a ariani excludentur tanquam hæretici, to zaraz i na tych, i na owych a jeczce przez onych na tych, leges in hæreticos late extendentur; bo albo będzie musiał ewangelik weryfikować swoje ewangelictwo violenta przeciw arianom persecutione, albo jako suspectus, fautor et director hæresis (verba sunt legis) capiatur, et juxta exigentiam excessus punietur. Że nie wspomniemy, quam tristi spectaculo Rempublicam ta distinctio pollueret, gdyby żona od męża, syn od ojca, córka od matki, i t. d., miał contra leges naturæ legum metu divelli.

6. Pierwszy punkt Ich Mościów deklaracyi jest tak implicite pisany, że z niego nie możemy wyczerpnąć tego, o cośmy prosili, ale tylko to: że quantum publicæ paci intererit, in tantum mieć będziemy pokój. Item; że nas nie będą zabijać.

Item: że tego zwierzchności nie będą pomagać. *Item:* że się będą wszyscy za nas zastawiać. Które rzeczy acz są dobre, ale od takiego pokoju, jaki w Polsce chłopci i karczmiarze, i cudzoziemcy, i żydzi, i Tatarowie mają, niczem nie różne. Lecz dysydyntom potrzeba: *Naprzód:* pacem honoratiorem et juribus nobilitatis adæquatam. *Druga:* trzeba wiedzieć, jakiej kondycyi ludzie należeć mają do tego pokoju. Trzeba usum istius pacis w pomienione rzeczy ad exercitium religionis należących, które Ich Mość panowie duchowni głucho puścili. Trzeba securitatem: po chwiliby nas ciż sami, juris vel facti via opprimere chcieli, którzy się za nas mieli zastawić. Trzeba nakoniec mimo owe exilii vel confiscationis bonorum pœnas, insze bądź mniejsze generaliter odciąć, że nullatenus na dysydyntów o religią extendowane być mają.

7. Iżby mógł kto rzec, że privatorum personales injuriæ pospolitego pokoju, który w deklaracyi Ich Mościów Panów duchownych kilka rzeczy repetitur, nie wzruszają, przetoż prosimy, aby wszędzie, gdzie się wzmianka pokoju uczyni, konscyencyi libertatem wszelkiej kondycyi dokładano ludziom.

8. O dekretach trybunalskich implicite położono, bo może być taki interpres, który to wywiedzie, że ten dekret albo ów nie ma vim legis, i tak te, któremi agrawowani jesteśmy, dekreta zostawałyby in suo robore. Przetoż expresse tknąć: że decreta in præjudicium libertatis religionis lata, mają abrogari, bo jeśli trybunał avertet, gdy mu odejmą potestatem decretorum ferendorum vim legis sapientium, tedy i od tego mu nic nie ubędzie, gdy dołożą, że contra libertatem religionis nie ma się nie trybunał ważyć.

9. Gdy miast królewskich zabronią dysydyntom, nie stanie się dosyć sprawiedliwości, która nam to, cośmy mieli przedtém, przywrócić każe. *Druga:* będzie to diminutio honoris wszystkich dysydyntów jure nobilitatis dissidentium, którzy równo z inszymi do miast należą. — *Trzecia:* wielkiej części dissidentium, którzy w miastach królewskich mieszkają, per hanc exclu-

sionem patebit omnibus violentiis et conscientiae oppressionibus aditus. *Czwarta:* miasta pograniczne nad Szlązkiem, miasta pruskie, miasta inflantskie, musiał by swoim przywilejom diffidere i desperare de libertate religionis.

10. Forum et processum in causis religionis bardzo skąpo wspomniano, a przytem miasto tego, o cośmy prosili, aby nasi ministrowie velut actores mieli forum et competentiam agendi in suis injuriis, to wspak obrócono, przywięzując ich tanquam citatos ad forum seculare. Prosimy w tém objaśnienia według naszych punktów.

11. Przed ową ekscypcya de spiritualibus wszysey studentci, żacy i insze swawoleństwo może uledz, byle się w duchowną sukienkę oblekło.

12. Podpis Ich Mość Panów duchownych, wszystko co Ich Mość videbantur concedere odejmuje, i tak beneficium inter dantem et accipientem ginie. Bo ponieważ nam nie de suo Ich Mość dają, i ponieważ osobnym artykułem prawa Ich Mościów obwarowane być mogą, na cóż się zejdzie do naszej sprawy takowąż salwę przyszywać. Bo cokolwiek komu kto annexa exceptione daje, tedy praesumitur, że albo in toto, albo in aliqua parte, już sobie do onej rzeczy, którą dał, prawo zostawuje. Zaczém acz nam nie godzi się mentem Ich Mościów sinistre wykładać, wszakże z tych podpisów tantum Ich Mość ex juribus religionis romanae et juribus ecclesiae catholicae et juribus exolutis regni sequeretur, quantum nunquam vellent.

In summa: ta Ich Mościów Panów duchownych deklaracya nietylko naszych urazów nie leczy, ale owszem haec residua vix sperantis libertatis nostrae vestigia extingit, a osobiwie prawa dissidentium, które w W. Ks. Litewskiém wedle tamiecznego statutu vigent, annihilat.....

Potém Ich Mość Panowie duchowni pozwolili byli na to, żeby u Imci pana wojnickiego znowu deputacya była, i żeby tam sami dissidentes de religione kilku wydzielili, i biskup też tam jeden był, gdyż siła katolików i posłów i senatorów

nie pozwalali na moderationem biskupów i na tę naszą deputacyą, pcowiadając, żeśmy nazbyt i biskupy dissidentibus pozwolili, tak w tém byli zażalonymi.

Dnia 13 lipca.

Po sesyi deputacya się odprawowała religii greckiej u króla Imci szwedzkiego. Już byli unici dozwolili nieunitom władcytwu lwowskiego, archimandryi pieczerskiej; archimandryi zydyczyńskiej, dopuścili budować cerkwie Świętego Ducha w Wilnie, i procesy wszystkie otrzymane na schizmatykach kasować. Pozwalali im także kilka cerkwi, także Świętego Michała złotowierszego w Kijowie, w Mohylowie co przedniejszych kilka cerkwi ustępowali i prawa do nich. Ale schizmatycy tak sobie insolenter postępowali, że żadną miarą nie chcieli, ale chcieli połowę władcytwu, zatem ta deputacya inanis et irrita zostawała i praca króla Imci szwedzkiego.

Dnia 14 lipca.

...Po zasiądzeniu w izbie poselskiej, pan marszałek, dwie rzeczy aby panowie posłowie przed się brali: kaptur i artykuły o egzorbitancyach do przeczytania, perswadował. Na co się pan pisarz kijowski ozwał, deklarując się, że ani kaptur pozwalać, ani do żadnej rzeczy przystąpić chciał, ażby pierwój religii greckiej we wszystkiém dosyć się stało.

Zaczém Imć pan krajezy relacyą uczynił w kole deputacyi, która się u króla szwedzkiego z Grekami odprawowała, na którą dość pozwolili Ich Mość Panowie katolicy, tylko że władcytwu przemyskiego domagali się nieunici, na co żadną miarą pozwolić nie mogli, mając w tém ręce związane. Ale jeżeli za intercesyą króla Imci szwedzkiego i Imci księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego, Ojciec Święty to im pozwoli, ustąpić i tego gotowi. Pan podkomorzy lwowski propter sufficientem informationem, pokazywał, że między unitami i nieunitami dwie kwestye dotąd zostawały i zostają: facti et juris; facti: że unici pobrali i nży-

wają dóbr, juris: kto potior jure? ponieważ dawniejsze prawa i przywileje unitowie mają nad nieunity. Pan marszałek życzył, aby najdoskonalej nieunicy mogli być ukontentowani; i do uspokojenia podał medium, aby wszystkie kondycye, które absolute mogą nieunitom pozwolić, i z którymi jeszcze panowie unicy ad auctoritatem Ojca Świętego odzywają się, na karcie spisali, a oni spisane do braci wzięli i zaś na elekcyą przynieśli.

Tenże Imć pan marszałek inkulkował panom posłom, aby, niż na górę do Ich Mościów Panów senatorów pójda, mogli kaptur z egzorbitancyami porządnie spisanemi przeczytać, żeby niezgodą i kontradykcyą jyką darmo czasu nie brali, gdyż kaptur nemini imponit legem; zaczęć że wygodzić nie chcieli panu marszałkowi, inszemi niepotrzebnymi alterkacyami czas biorąc, dziwował się i capere nie mógł, co w tém było, że kapturu słuchać nie chcieli? Jeżeli metu religionis dissidentium, aby w kapturze różnie nie przyniosła, deklarował się z tém pan marszałek, że jako przedtém modeste dissidentes de religione postępowali i postępują, i teraz nie będą żadnej okazji do niezgody præbere, i prosił iterum aby słuchali kapturu. A iż w tém Ich Mość Panowie senatorowie przez służbę marszałkowskiego inwitowali panów posłów do siebie, aby mogli już wszystkiemu ultimam imponere manum, odłożyli to panowie posłowie na górę....

Potém szli wszyscy panowie posłowie circa undecimam na pułzegarzu do senatu, i tam more solito Ich Mość Panowie senatorowie zasiadłszy, artykuły kapturu w kole czytano.

Imć książdz kanclerz przyczynił się, za miastę wszystkiemi krakowskiemi, aby jako przedtém, tak i teraz przy swoich dawnych prawach i zwyczajach zachowane były. Pan marszałek poselski przypominał de dissidentibus in religione, prosząc, aby in facie reipublicæ te wszystkie punkta, które na deputacyi u Imci pana Wojnickiego, i nieunicy, które u króla Imci szwedzkiego ucierali, mogli proponować, którym Ich Mość wszysey benevolas aures præbere non denegarunt. Zaczęć pan Kropi-

nicki, podsędek bracławski, nomine wszystkich nieunitów quere-
lam deponere na ciężkie gravamina, które ponoszą od unitów,
tak w odjęciu dóbr onym należących, jako i w zabronieniu na-
bożeństwa onym wolnego. Na co mu odpowiedział pan Tryszna
kuchmistrz W. Ks. Litewskiego ex parte unitów, że jako przed-
tém unici nigdy im nie złęgo unquam jako w religii, tak w dob-
rach non machinabantur, i ad extrema nieprzywodzili nieunitów,
i teraz desiderio ich dosyć czyniąc i intercesyi za niemi króla
Imci szwedzkiego, ob mutuam et fraternam charitatem, archi-
mandryj, władayctw, cerkwie niemało (czego nullo jure powinni
byli czynić), ustąpili.

Do uspokojenia religii greckiej ex unanimi Ich Mość Pa-
nów senatorów consensu, podał pan marszałek poselski medium,
aby nieunici, to, co im unitowie puszczaają na karcie z podpi-
sem Imci księdza arcybiskupa i pana marszałka poselskiego
wzięli do braci na sejmiki relationum. Tam jeżeli się braci
wszystkiej to będzie podobało, tedy salva res zostanie, sin mi-
nus, na elekcyi do umawiania się nikomu nie jest zagrodzona
droga, na które medium nieunici przypadli.

Wniósł potem pan marszałek poselski, i od siebie samego,
i nomine wszystkich dissidentium de religione prośbę, aby Ich
Mość wszyscy innitendo vestigiis præteritorum interregnorum,
przy tychże prawach i wolnościach dissidentes de religione
chcieli zostawić, ale iż wieczor już był i prywatnej z duchow-
nemi ta rzecz namowy potrzebowała, odłożyli to do jutra. Do
tego, iż też różne głosy słyszane były, że więcej prolongacyi
konwokacyi nie chcieli i protestowawszy się, odjechać do domu
infectis rebus myśleli, pan marszałek poselski po województwach
wszystkich sigillatim każdego prosił, aby na rzeczpospolitą
względ mieli, i spraw tak wielkich ładajako nie odbiegali. Na
którą perswazyą pana marszałka przypadli wszyscy i tak się
rozeszli.

Dnia 15 lipca.

Zszedłszy się wszyscy do senatu i zasiadłszy, materyą

dissidentium de religione proponowaną już, przed siebie wzięli.

Pan marszałek poselski prosił Ich Mościów wszystkich, aby stricta circumscriptione nie brali dissidentibus de religione tego, co przedtém in usu za króla nieboszczyka mieli. Insuper, aby na punkta także panów duchownych dissidentibus de religione podane pisać się nie wzdrygali.

Na co się ozwał Imć pau wojewoda płocki z panem Wołuckim wojewodą rawskim, że jako przedtém przodkowie nasi nigdy na ten punkt w kapturze de dissidentibus in religione nie pozwalali, i zawsze protestacye z województw tych zanosili, tak i oni żadnych novitates przyjmować nie chcieli, i raczćj protestować się gotowi byli.

Imć ksiądz arcybiskup prosił, aby się dawnych praw trzymali, nie przyczyniając do nich nic więcej z strony podpisu na konfederacyą; in quantum per illos licebit, securitatem et pacem przestrzegać będą.

Imć pan podkanclerzy koronny perswadował, aby się z tém i teraz dissidentes de religione kontentowali, czém przodkowie ich, bo te novitates non ad retinendam pacem, ale ad propagandam religionem ściągają cię, i prosił, aby non ægre ferrent, że podpisać się zbraniają, ponieważ lepiej jest nullum habere regnum, quam nullam religionem.

Pan marszałek poselski nie spodziewał się, aby tak żałośnie głosy słyszeć kiedy dissidentes de religione mieli, i rozumiał, że prośba ich nie miała nikogo exasperare. Zaczem prosił, aby cathegoricam w téj mierze, czego się trzymać mają, dali im responsionem.

Imć ksiądz arcybiskup pozwolił na podpis cum hac exceptione: salvis juribus ecclesiæ catholicæ romanæ, na co inni po długich kontrowersyach przypadli.

Uspokowszy dissidentes in religione, punkt de tempore et loco electionis przedsięwzięli.....

Dnia 17 lipca.

.....Wojsko zaporozkie także odprawił Imci ksiądz arcybiskup: wdzięcznie przyjmując, że śmierci Króla Imci Pana swego żałowali, ofiarując im także łaskę Rzeczypospolitej i Pana da Bóg pszyszłego, którego naród szlachecki sam obierze sobie (a to im inkulkował, dając znać, że oni do elekcyi nie należą); napominał ich także imieniem Rzeczypospolitej, aby w dobrém posłuszeństwie i rządzie zawzięte posługi swoje przeciwko Rzeczypospolitej kontynuowali, nie dając żadnej przyczyny cesarzowi tureckiemu, przez inkursye morskie do rozerwania przymierza z nami.

Co się tkanie religii greckiej, odpowiedział, iż Król Imé swedzki z Ich Mościami Pany senatory około uspokojenia jęj pracował, i stała się już pewna tranzakcyja, którą się słusznie mogą kontentować.

Po odprawieniu tych posłów wszystkich, postąpili Ich Mość Panowie senatorowie tamże w izbie senatorskiej do podpisania kapturu konwokacyi. I tak podpisali się biskupi: Ego N. archiepiscopus. Ego N. episcopus, salvis juribus diocesis suæ. Także panowie wojewodowie płocki i rawski, kasztelanowie płocki, pan Rawski, pan Liwski (mazowiecki wojewoda tego dnia nie był w radzie), podpisali exceptę palatinatum et terrarum Masoviæ, czemu sami dissidentes in religione, widząc słuszość, nie przeczyli i przyjęli takie ich podpisy. Niektórzy zaś panowie senatorowie, jako pan kanclerz litewski, pan podkanclerzy litewski, pan podskarbi koronny podpisali się: cum eadem salva jako i biskupi, na co dissidentes wielkie fremitum uczynili, co widząc propter bonum pacis, Imé pan podkanclerzy litewski i Imé pan Daniłowicz podskarbi koronny wymazali tę salwę. Pan kanclerz długo się opierał, imię swoje wymazał, że się podpisać na to nie chciał; także pan podkanclerzy koronny więcej niż godzinę nie chciał ustąpić w podpisie salwy, aż post magnas contestationes et certamina rezolwał się na to, że wymazał swoje imię i nie podpisał na kaptury, jako i kanclerz li-

tewski. Skoro skończyli podpisy senatorowie, posłowie się podpisali, i trwało to więcej niż półtóry godziny, województwa jednak plockiego, mazowieckiego, i ziem ich posłowie strzegli się tam imion swoich kłaść. Z izby poselskiej szedł pan marszałek poselski i z posłami, którzy jedno chcieli do Imci księdza arcybiskupa, gdzie przy Imci księdzu kanclerzu, przy Imci panu marszałku koronnym czytany jest kaptur, jako ma iść do druku. Przy samej konkluzji była kontrowersya około tego wielka, że panowie dissidentes chcieli, żebyśmy im sub vinculo kapturę przyrzekli, że Król Imci im to poprzysięże, co w kapturze jest o religii. Deklarowali się z tém panowie katolicy, że tego uczynić nie mogą, ale to obiecowali, że królowi tego bronić nie będą, kiedy im to poprzysiądz zechce. Potém pan marszałek poselski, który urgebat causam dissidentium, widząc słusność panów katolików, akkwietował się, i już więcej około tego kontrowersyi nie było.

Powierzyli też panowie posłowie księdzu kanclerzowi z podpisami swemi membrany na manifestacyą, która miała być w grodzie warszawskim uczyniona o dwa punkta. *Pierwszy*: nie czynić nic prawem o różnicę religii, nie miało inkludować procesów prawnych o odjęcie kościołów przeciwko dysydentom. *Wtóry*: że nie mają być przyjęci inter dissidentes de religione christiana aryani, którzy się chrześciany zwać nie mogą. I tak wieczorem samym w sobotę po Świętej Małgorzacie, w pałacu u Imci księdza arcybiskupa, pożegnawszy się wszyscy mile, rozjechali się.

Memorial namowy między ich mościami greckiey religiey i rozróżnionymi do dalszey zgody na przyszłą da Bóg electię zawieszoney y do braciey więzietey.

1) A parte ich mościów panów unitów, postapiono ¹⁾ ich mościom panom nieunitom odprawowanie sacramentów bez wsze-

¹⁾ Pozwolono. P. H. H. B.

lakich przeszkody y liberum exercitium we wszystkim Kijowskim, Bracławckim, Podolskim woewodstwach. Także w ziemi Lwowskiej, Halickiej y Żydaczewskiej, krom samey cerkwie metropolitanskiej w mieście Kijowie będącej S. Sophiej, którą sobie zostawia cum bonis, et monasterio Vidubiciensi iego moś xiaźdz Rudzki metropolita propter iuris titulum.

2) Monaster y cerkiew S. Michała Złotowierczego, na który iusz ociec iego moś Tyszkiewicz miał przywilej od kro-la iego mości s. pamięci, ma go nazad wrocić y terazniejszych processów nie turbować.

3) W Mohilowie w W. X. L. cztery cerkwie ad usum panow nieunitow mają być przywrocone cum libero exercitio religionis omnibus cujuscunque status et conditionis hominibus.

4) W Orszy także dwie cerkwie cum eadem libertate.

5) W Wilnie cerkiew S. Ducha pozwalaią domuować, byle nie in modum fortece, y iej omnem securitatem pozwalaią y wszystkie zaręki, processy, suspensy, mandaty, uniwersały, decreta w tej sprawie, a quacunque persona pochodzące, znoszą y kassuią.

6) Władcytwo Lwowskie z Archimandrią Uniewską aby perpetuis temporibus przy panach nieunitach zostawało ze wszystkiemi przynależnościami et usu antiquo.

7) Archimandrya Pieczarska takim że sposobem cum suis pertenentis przy nieunitach wiecznie być ma.

8) Archymandrya Żydaczewska ze wszystkiemi przynależnościami cum libera eliberatione fundorum impignoratorum ma być oddana do rąk panow nieunitow.

9) Bractwa, które dotąd in usu nieunitorum przy ich cerkwiach w Coronie y w Wiel X. L. są, abo będą przez nich in pacifico exercitio et competenti bractwom ruskim libertate conserwowane¹⁾.

In generali mają mieć panowie nieunitowie liberum et pacificum exercitium we wszystkich miejscach y cerkwiach y bene-

¹⁾ Въ списекѣ, хранящемся въ Архивѣ греко-ун. митроп. (N 455), до-
бавлено: sine praedjudicio Bractwa S. Trojce, w Wilnie będącego.

ficiach swoich, tak w miastach króla iego mości gdziekolwiek na ten czas mają one¹⁾, także szkoły, szpitale, seminaria, y wolny sine discrimine do urzędów mieyskich przystęp mają mieć.

(Изъ рукописи Императ. Публич. Библиотеки, подъ заглавіемъ: *Acta interregni po śmierci iego M-ci Żygmunta trzeciego, et caet; по катал. Польс., in fol., № 93*).

Примѣч. Кромѣ указаннаго діаріуша, извѣстія о конвокаціонномъ сеймѣ (а также о слѣдующихъ за нимъ сеймахъ—избирательномъ и коронаціонномъ) можно найти въ *Памятникахъ* изд. Войцickимъ (*Pamiętniki do Panowania Żygmunta III, Władysława IV i Jana Kazimierza. Warszawa 1846 r.*) и *Памятникахъ* А. С. Радзивилла (*Pamiętniki Albrechta Stanisława X. Radziwiłła kanclerza W. Litewskiego. Wydane z rękopismu przez Edwarda Raczyńskiego. Poznań. 1839 r.*).—Отмѣтимъ здѣсь нѣсколько мѣстъ изъ послѣднихъ памятникoвъ, которыя отчасти допозняютъ и уясняютъ нашъ діаріушъ.

Lipca 3.

Po wyjściu posła (od electora brandemburskiego) naradzono się: co za respons dać żołnierzom i kozakom?.) uradzono sobie zganić żołnierzow, że smieli bez listow od towarzystwa swego i bez wiadomości hetmana tu przybyć; kozakow, iż oni się wprawdzie czescią Rzptej, jako się mianują, ale taką jaką są włosy, albo pazury w cieie ludzkim, ktore gdy zbyt nie wyrosną, włosy głowę obciążają, pazury zaś ostro kołā, przeto je trzeba obcinać; podobnym sposobem kozaków mała liczba może ku obronie służyć Rzptej, gdyby się zaś oni rozmnożyli,

¹⁾ Въ спискѣ, хранящемся въ архивѣ Греко-ун. митр., добавлено: iako y gdziekolwiek sobie w maietnościach szlacheckich zbudują.

²⁾ Разумѣется отвѣтъ на просьбы козаковъ, изложенныя въ напечатанной нами инструкціи (см. № LXXIV) ихъ посламъ.

bać by się trzeba krolestwu, żeby od chłopstwa ruskiego rebellia przeciwko panom nie powstała....

Lipca 6.

O godzinie szóstej rannej zeszli się do arcybiskupa katolicy duchowni i świeccy, także i unicy na roztrząszenie punktów podanych od schyzmatyków i heretyków;¹⁾ tam się pokazała gorliwość o wiarę katolicką oświadczających się prawowiernych katolików, iż raczej życia i dobra swoje woleli traścić niżby miała wiara katolicka cokolwiek cierpieć, iednak zgodzili się na deputacyą tej sprawy, aby bez naruszenia sumnienia mogli sposob znaleźć wewnętrznego pokoju w ojczyźnie. Deputowani tedy niektorzy ze senatu i posłów mieli się do kasztelana wojnickiego zejść. Król Szwedzki Władysław wziął na się ugodę unitów z schyzmatykami, przybrawszy sobie niektorych z senatu i rycerskiego stanu, i mię też do tego wzywał, lecz iam się dla słusznych racyi wymowił....

Lipca 10.

Po mszy ś. szliśmy do senatu na rozważanie punktów dyssydenskich, ktore od deputowanych u kasztelana wojnickiego jusz były roztrząsnione, gdzie ledwo co nad dawniejsze konfederacye pozwolono było. Czytano przed schyzmatykami i dyssydentami: lecz im się nie podobało; przeto znowu reasumowano deputacyą u kasztelana wojnickiego; król szwedzki Władysław od godziny czwartej aż do dziewiętej daremnie pracował okolo pojednania unitów z schizmatykami, bo strony sobie przeciwne, bardziej się rozwasniwszy, rozeszły się....

Lipca 14.

Ten dzień byłznaczony na skończenie sejmu. Między posłami wielka była wrzawa. Tandem nie-

¹⁾ См. докум. подъ № LXXV, стр. 408 и слѣд.

co uspokoiwszy się posłowie do senatu przysli o godzinie pierwszej po południu. Tam puncta na przysła elektia słuszace czytano: gdy przyszło do punktow z dyssydentami, krzyk, hałas powstał od schysmatykov i heretykov nie kontentujących się z tego, co im katolicy dopuszczali. Ci też więcej im pozwalac nie chcieli: widząc ten tumult książę Radziwiłł, marszałek sejmowy, prosił, aby obrady na jutrzejszy dzień odložyli, gdysz iusz około dziewiętej było nocnej, i ledwo uprosił....

Lipca 15.

Przełożone były postulata dyssydentów; czytano im puncta, na ktore katolicy zezwolili; ztąd znowu hałasy i krzyki powstały od heretykov, którzy prozbą i grozbą więcej od katolików wymusić chcieli, lecz króm dawnych konfederacyi to tylko im dozwolono, aby wolno było im w dobrach swoich dziedzicznych bożnice fundować, niedokładając się biskupa; aby tumulty, któreby się ratione religii trafiły na sądach miejskich uśmierzone były; aby per modum gości mogli w Warszawie przywatnie miewac kazania, aby ministrowie ich mogli mieć aktorat w trybunale. Inne wszystkie puncta dawnych konfederacyi potwierdzono. Unicy zaś z schysmatykami za medyacyą króla Władysława tak się zgodzili: aby unicy schyzmatykom ustąpili biskupstwo lwowskie, archimandryi pieczarskiej i żydaczewskiej; aby schyzmatycy mieli cerkiew Ducha świętego w Wilnie, w Mohilowie trzy, w Mitisławiu dwie; inne wszystkie processy, wadia, dekreta są skasowane. Ja zaś, żem dekreta formował, obawiając się żeby te nie były in praejudicium nowego króla, 18 Lipca uczyniłem protestacyą w Warszawie....

Нѣсколько не безынтересныхъ свѣдѣній о конвокаціонномъ сеймѣ 1632 г. можно также найти въ секретныхъ письмахъ къ кардиналу Барберину папскаго нунція въ Польшѣ, Ларисскаго епископа, помѣщенныхъ въ III т. *Veter. Monumen. Poloniae et Lithuaniae*, edit. ab Augustino Theiner (№ CCCXXXV). Приводимъ эти письма въ переводѣ ихъ на русскій языкъ (съ италіанскаго):

1) *Письмо изъ Варшавы отъ 23 іюня 1632 г.*

„Вчера былъ первый день конвокаціи, въ который ничего не было сдѣлано, кромѣ отправленія службы Св. Духу. Пока прибыло мало сенаторовъ, вѣроятно немногіе и прибудутъ въ настоящее время, ожидая общаго избирательнаго сейма, тѣмъ болѣе, что на теперешнемъ сѣздѣ будутъ вестись разсужденія только о времени и мѣстѣ елекціи и о поддержаніи порядка во время междоцарствія. Еретикъ съ великимъ жаромъ и рѣшительностію намѣреваются провести свои требованія, и во всякомъ случаѣ думаютъ образовать въ это время конфидерацію, о которой старались прежде,—и что особенно худо, сила ихъ обуславливается холодностію самихъ католиковъ, которые допустили чрезмѣрно увеличиться числу еретиковъ, (ихъ въ настоящее время между свѣтскими депутатами больше, чѣмъ было прежде) и избрали маршалкомъ посольскаго кола князя Христофора Радзивилла кальвиниста,—фактъ безпримѣрный.

Схизматики на частныхъ сеймикахъ надѣлали много шума противъ уніатовъ; они намѣрены разорить ихъ своими безобразными претензіями, требуя въ особености обратнаго возвращенія всѣхъ имѣній; преимущественно же меня сильно оскандализировало то, что въ Волынскомъ воеводствѣ, гдѣ находится большое число католической шляхты, всѣ предложенія схизматиковъ прошли безъ противорѣчія ¹⁾, что служить доказательствомъ того отвращенія (о чемъ я нѣсколько разъ писалъ святой конгрегаціи), какое вообще питаютъ здѣсь къ уніатамъ и ихъ пропагандѣ. Даже козаки, которые большею частію суть схизматики, сдѣлали общее требованіе, чтобы ихъ удовлетворили въ вопросѣ о религіи, заявляя, что въ противномъ случаѣ они будутъ отстаивать свои требованія силою оружія. Объ этомъ сообщалъ мнѣ Гяѣзенскій

¹⁾ Очевидно разумѣется постановленіе Волынскихъ дворянъ 3 іюля 1632 г. и ихъ инструкція посламъ, отправленнымъ на конвокаціонный сеймъ (см. Арх. Юго-Зап. Рос. ч. II. т. 1 № XVI).

Архієпископъ, хорошо знающій, какъ Рѣчь Посполитая нуждается въ ѣтпхъ людяхъ. Равнымъ образомъ свѣтскіе католики единодушно рѣшились употребить послѣднія усилія для поддержанія своихъ притязаній противъ духовенства (*contro l'Ordine Ecclesiastico*), и такимъ образомъ они, какъ еретики и схизматики, свободно говорятъ, что явятся для избранія короля въ томъ только случаѣ, если будутъ заключены выше указанныя пункты, ограничена власть нунціевъ и вообще удовлетворены ихъ требованія. Не взирая на то, я дѣлаю всевозможныя усилія для поддержанія дѣла Божія. Я много разъ вступалъ въ разговоръ объ этомъ съ Гнѣзненскимъ Архієпископомъ и другими лицами, и впредь не перестану дѣйствовать съ такою же ревностію въ надеждѣ, что при помощи Божіей дѣла въ концѣ примутъ оборотъ менѣе тревожный, чѣмъ въ настоящее время.

Относительно елекціи или, лучше сказать, предмета елекціи (кандидата на польскій престолъ), въ настоящее время не разсуждаютъ въ ожиданіи, какъ я прежде писалъ, другаго времени. Большая часть свѣтскихъ католиковъ, кажется, на сторонѣ Владислава; нѣкоторые не обнаруживаютъ своего намѣренія; епископъ же и прочее духовенство, по видимому, не сочувствуютъ королевичу, можетъ быть, по причинамъ, указаннымъ мною прежде, къ которымъ нужно присовокупить также и то, что въ процессіи *Corpus Domini* Его Величество съ своими братьями не присутствовалъ, извиненія же, высказанныя имъ по этому случаю, не вполне удовлетворяютъ умы.... Не удивительно, что все это порождаетъ предлогъ для того, чтобы затормозить елекцію, которая, по моему мнѣнію, не можетъ состояться безъ насилій и смутеній, если только противоположныя партіи не будутъ успокоены.

P.S. Относительно Русскихъ-уніатовъ желаю, чтобы нашъ Господинъ (папа) написалъ Гнѣзненскому Архієпископу настоятельное брeve, которое могло бы быть прочитано всенародно, гдѣ обязывалъ бы его защищать ихъ дѣло передъ дворянами на будущемъ сеймѣ; потому что я вижу большую опасность для святой уніи.

Письмо изъ Варшавы отъ 3 іюля того же года.

Опасаться, что іезуиты будутъ изгнаны (изъ польскаго королевства), не слѣдуетъ; потому что они имѣютъ здѣсь свою хорошую партію.

Письмо изъ Варшавы отъ 15 іюля того же года.

Ходъ настоящаго сейма весьма наглядно показалъ доброе расположеніе королевства къ принцу, королю Швеціи; такъ что всеобщая любовь, которую онъ пріобрѣлъ своими природными способностями и заслугами, оказанными Рѣчи Посполитой, возрастъ и здравая способность къ царствованію, опытность во многихъ дѣлахъ и знакомство съ науками болѣе чѣмъ обыкновенное,—кажется, не дозволяютъ сомнѣваться въ его избраніи. Поэтому и нерасположенные къ нему не рѣшатся идти вопреки общему сочувствію и невольно подчинятся необходимости; я даже слышалъ какъ нѣкоторые изъ нихъ открыто говорили, что, во избѣжаніе гражданской войны въ королевствѣ, они согласны на означенное избраніе.—Его Величество, будучи вынужденъ умиротворить схизматиковъ, обнаружилъ великую способность въ этомъ отношеніи, при чемъ не забылъ интересовъ и униі, а слѣдовательно и католической религіи. Если бы возможно было имѣть въ его лицѣ какое нибудь внѣшнее указаніе относительно его благочестиваго настроенія (преданности къ католицизму), желаемого людьми религіозными для полнаго удовлетворенія ихъ ревности къ славѣ Божіей,—то, я думаю, онъ былъ бы избранъ королемъ при чрезвычайномъ и всеобщемъ одобреніи, разумѣется, наиблагоразумнѣйшихъ, и польская республика могла бы похвалиться, что имѣетъ короля, который одинъ обладаетъ силою, достаточною для многихъ вмѣстѣ.—Этотъ пунктъ, касающійся религіи, для многихъ представляется чрезвычайно важнымъ, и я слышалъ какъ говорили лицамъ почетнымъ, что Его Величество принужденъ будетъ произнести публичное исповѣданіе. Почему я, зная благоразуміе королевича,—ко-

торый если бы даже иначе относился къ католической религіи, нежели какъ я думаю, долженъ бы, по крайней мѣрѣ въ виду настоящаго интереса, сдѣлать угодное для народа,—не могу повѣрить, будто онъ имѣетъ что-либо противъ внѣшнихъ знаковъ благочестія, тѣмъ болѣе, что онъ, увидавши однажды изъ окна святое тѣло, несомое для причащенія больного (объ этомъ мнѣ сообщало одно лице, бывшее при семъ), не только съ великимъ благоговѣіемъ преклонилъ колѣна, но и ожидалъ возвращенія его для того, чтобы сдѣлать тоже самое. Тѣмъ не менѣе я имѣю намѣреніе при первой аудіенціи съ Е. В. найти случай для разговора объ этомъ предметѣ и попытаюсь что нибудь открыть. Впрочемъ, по своему долгу я считаю нужнымъ доложить Вашему Высокопреосвященству, что я признаю не бесполезнымъ, дабы... когда сдѣлается извѣстнымъ избраніе королевича, написать было къ нему краткое брѣве съ увѣщаніемъ заботиться объ интересахъ католической религіи и подражать примѣру отца въ устроеніи своихъ родовъ.

LXXVI.

Прошеніе о возстановленіи нарушенныхъ правъ православной церкви, представленное Виленскимъ братствомъ на конвокаціонный сеймъ, бывший въ іюнѣ и іюлѣ 1632 г.

Przeoswieconemu, iasne wielmożnemu welmożnemu przezacney korony Polskiey y W. X. L. oboiego stanu duchownego y swieckiego Senatowi. Tudzież ianie oswieconym, wielmożnym a nam wielce młciwym P. P. ich M. M. P. P. posłom z Woiewodstw y Powiatow koronnych y W. X. L. na Generalną Convocatią Warszawską w tym Roku 1632 przysłym y zgromadzonym.